

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ ДЛЯ
ПІДГОТОВЧИХ, 1-4 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ СЛПІХ
ДІТЕЙ ТА ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ**

«РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ»

Укладач:

Скринникова С.М., вчитель початкових класів комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс ім. В.Г.Короленка» Харківської обласної ради, спеціаліст вищої категорії.

Соляник Л.Д., вчитель початкових класів комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс ім. В.Г.Короленка» Харківської обласної ради, спеціаліст вищої категорії, старший вчитель.

Харків - 2016

Пояснювальна записка

Усне і писемне мовлення у дітей із вадами зору

Одним із найважливіших завдань сучасної початкової школи є розвиток мовленнєвої діяльності учнів молодших класів. Державний стандарт початкової школи, навчальні програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором передбачають роботу над розвитком усного і писемного мовлення, вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, комунікативною компетентністю.

Школа має готувати учнів до майбутнього життя. Наскільки змістовно, чітко, правильно дитина висловлює свої думки, настільки у нього розвинений загальний розвиток.

Під впливом зорового дефекту посилюються вади мовлення. У зв'язку з цим знижується компенсаторна роль мовлення, що негативно впливає на розвиток пізнавальної діяльності та на навчальний процес в цілому.

Більшість дітей із глибокими вадами зору мають фонетико-фонематичні порушення, у них несформовані процеси фонематичного аналізу та синтезу, невеликий словниковий запас. Часто трапляються серйозні порушення зв'язного мовлення, що обумовлено недостатнім досвідом спілкування, бідним сенсорним досвідом, а також зниженою загальною та мовленнєвою моторикою.

Вади мовлення у дітей із порушеннями зору своєрідні за симптоматикою і структурою. У поєднанні із зоровим дефектом вони призводять до невідповідності дітей до навчання в школі, викликають відставання у формуванні мовленнєвих навичок і накопиченні мовних засобів, схильність до порушень писемного мовлення, низький рівень пізнавальної активності.

Більшість дітей з вадами зору молодшого шкільного віку не вміє самостійно будувати монологічні висловлювання, змістовно, стилістично точно та інтонаційно виразно висловлювати думки, переказувати прочитане чи почуте. Недостатній рівень сформованості зв'язного мовлення послаблює його компенсаторне значення для розвитку дітей з вадами зору, знижує можливість їх успішного подальшого навчання.

У спеціальній школі для дітей із вадами зору необхідно працювати над розвитком мовлення, формуванням навичок звуковимови, розвитком фонематичних процесів і звуко-буквеного аналізу і синтезу, збагаченням та уточненням словникового запасу, розвитком уваги до морфологічного складу слів та словозміни у словосполученнях, над граматичною структурою речення, правильним складанням простих і поширених речень, вживанням різних граматичних конструкцій у зв'язному мовленні, розвитком діалогічного і зв'язного мовлення, запобіганням порушення писемного мовлення.

Формування навичок усного мовлення охоплює спочатку уміння і навички аудіювання, потім уміння і навички говоріння. Найбільшу кількість інформації людина отримує завдяки різним видам мовленнєвої діяльності, через слухання-розуміння та говоріння. Особливість розвитку мовлення в учнів початкових класів умінь слухати-розуміти полягає в тому, що на уроці все, що вимовляється, водночас і аудіюється.

Формування навичок говоріння передбачає навчити дитину: відповідати на запитання, будувати діалоги за зразком, словесно-описаною ситуацією, висловлювати свою думку, складати тексти-описи, розповіді, міркування, імпровізувати казки, переказувати оповідання за допомогою різних видів переказів. Користуватися мовними засобами відповідно до норм літературної вимови.

Робота над вдосконаленням звуковимови, культури мовлення, уточнення і активізація словника, вдосконалення граматичного мовлення формує усвідомлене ставлення учнів до свого мовлення.

Дотримуючись Державного стандарту початкової загальної освіти, програми для загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором необхідно реалізовувати комунікативну, лінгвістичну, корекційно-розвивальну змістовні лінії.

Підготовчий клас (70 год.; 2 год. на тиждень)

К-сть годин	Тема заняття	Корекційно - розвивкова спрямованість	Вправи
2	Обстеження дітей	Корекція та розвиток просторових орієнтацій	
2	Вступне заняття. Розвиток мовлення. Сприймання на слух усного мовлення вчителя	Виявлення рівня психомоторного та мовленнєвого розвитку учня	Карта логопедичного обстеження учня з вадами зору
2	Сприймання на слух голосних звуків. Виділення їх у словах	Розвиток слухового сприймання чужого мовлення	Виділи голосний звук
2	Сприймання на слух приголосних звуків.	Диференціація на слух голосних і приголосних звуків, порівняння артикуляційних ознак звуків	Слухання казки
2	Практичне розрізнення голосних і приголосних звуків	Корекція артикуляції всіх звуків, уточнення і виправлення їх вимови.	Гра «Впиймай звук»
2	Заучування з голосу вчителя віршів, віршованих загадок, чистомовок, скоромовок	Виявлення та розвиток слухового відчуття розвиток уміння слухати, чути, сприймати	Заучування чистомовок, скоромовок
2	Переказ прослуханої казки за допомогою вчителя	Формування вміння імітувати звуки	Слухання казки та переказ прослуханого
2	Спостереження за довкіллям, людьми, предметами, явищами, рослинами	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання, впізнання предметів після їх обстеження, формування дії обстеження	Гра «Впізнай рослину»
2	Визначення кольору, форми величини, просторового розташування предметів. Обстеження руками за зовнішніми ознаками. Порівняння предметів	Називання, порівняння і розрізнення предметів за формою, величиною, за кольором (на основі візуально-тактильного сприймання)	Гра «Впізнай предмет»
2	Позначення звуків буквами. Голосні і приголосні звуки	Розвиток слухового сприймання, підготовка артикуляційного апарату.	Гра «Вимови звук»
2	Слово. Розрізнення звуків у слові. Слова назви овочів та фруктів	Корекція та вдосконалення звуковимови, розвиток уміння розрізняти звуки схожі за звучанням	Гра «Що де росте?»
2	Підбір до поданих слів протилежних за значенням	Формування уявлення про слово, як самостійно смислової одиниці	Склади прислів'я про осінь
2	Слова, назви іграшок	Розвиток уміння співвідносити слово з реальним предметом	Гра «Моя улюблена іграшка»
2	Слова, назви одягу та взуття	Збагачення і конкретизація уявлення про предметний світ	Гра «Назви предмети одягу та взуття»

2	Складання творчих розповідей	Розвиток і конкретизація уявлень	Творча розповідь «Подорож осіннього листочка»
2	Речення. Поділ речення на слова. Складання речень з одного, двох, трьох слів за сюжетним малюнком	Формування вміння виконувати дії заміщення та символізації, виховання інтонаційної виразності мовлення	Склади розповідь за сюжетним малюнком
2	Робота з деформованим текстом	Формування змістовності, зв'язності мовлення	Гра «Розсипане речення»
2	Текст. Складання речення з поданих слів	Формування граматично правильної побудови речень	Гра «Вчимося будувати текст»
2	Смисловий зв'язок слів у реченні	Формування лексично-граматичної якості мовлення	Гра «Визнач початок, кінець речення»
2	Діалог. Формування ініціативних реплік під час діалогу	Розвиток в учнів діалогічного мовлення, культури спілкування	Гра «Моє перше інтерв'ю»
2	Зв'язне висловлювання на основі випадку з життя	Формування логічної послідовності, побудови мислення	Гра «Мої добрі справи»
2	Слово. Місце звука у слові.	Розвиток навичок читання та переказу	Гра «Укажи скільки в слові букв і звуків»
2	Повторення за вчителем звуків, складів, речень, скоромовок	Збагачення словникового запасу учнів	Гра «Кожній букві своє місце»
2	Практичне розрізнення під час читання голосних і приголосних звуків, букв	Розвиток уміння розрізняти звуки за звуковим складом	Гра «У якому слові більше звуків»
2	Правильна і чітка вимова слів	Розвиток уміння розрізняти звуки	Гра «Розсипані звуки»
2	Робота з деформованим текстом: а) продовжити речення за поданим початком б) продовжити речення за основною частиною в) продовжити речення за поданим кінцем	Розвиток аналітико-синтетичної діяльності. Формування вміння складати прості речення та спонукати до перетворення простих на поширені. Збагачення та активізація словникового запасу учнів	Вправа «Склади розповідь, хто твій справжній друг»
2	Твори усної народної творчості (загадки, прислів'я, приказки, казки)	Формування умінь слухати, сприймати й розуміти зв'язне мовлення	Склади свою власну загадку, прислів'я
2	Вчимося ставити запитання після прослуханого тексту	Формування уміння вживати повні речення. Збагачення словникового запасу учнів	Продовжити лічилку
2	Вчимося ставити запитання під час екскурсії до зоопарку, парку відпочинку, кінотеатру, виставки	Формування уміння вживати повні речення, розвиток самоконтролю власного мовлення. Закріплення правильної звуковимови слів	Гра «Постав правильне запитання»

2	Смислове розуміння слів у тексті. Цілісне сприймання і розуміння тексту	Вдосконалення звукової культури усного мовлення, збагачення словникового запасу учнів	Склади продовження казки
2	Ігри зі слова, віршами	Формування уміння чітко і виразно декламувати вірші, розвиток аналітико-синтетичної діяльності	Написання запрошення на свій день народження через мережу Інтернет
2	Розуміння запитань учителя до тексту твору	Розвиток процесу смислового аналізатору тексту під час його перечитування	Гра «Впізнай запитання»
2	Розвиток творчої діяльності учнів. Усні розповіді (оповідання за аналогією з прочитаним)	Розвиток зв'язного мовлення учнів вдосконалення навичок логічно мислити	Склади свою власну розповідь
2	Робота зі звуками, словом, реченнями, текстом	Розвиток формування лінгвістичного поняття про звук, слово, речення, текст	Вікторина «З якої казки?»
2	Повторення в кінці року	Вдосконалення навичок логічно мислити, послідовно переказувати почуте, побачене, прочитане. Спонування до вираження своїх вражень, почуттів від прослуханого, прочитаного твору. Розвиток самовираження у творчій діяльності.	Брей-рінг «Мої улюблені герої»

На кінець підготовчого класу учні повинні:

- вміти повторити за вчителем чітко і виразно;
- повторити чітко і швидко;
- вміти формувати свідоме сприйняття висловлювання;
- вміти дібрати ілюстрацію за певною темою і самостійно записати слова або речення (1-2) за певною темою;
- вміти розрізняти поняття «Звук» і «Буква», голосні та приголосні звуки;
- встановлювати послідовність подій за сюжетом казки, міняючи схеми-символи місцями, відтворюючи образи казкових персонажів під час гри;
- складати прості та складні речення за опорними словами;
- з'ясовувати ознаки предметів, встановлювати зв'язок між ними;
- декламувати напам'ять вірші;
- ділити на склади слова;
- закріплювати уміння, визначати місце звуків у словах;
- робити звуковий аналіз слів різної структури;
- володіти способами полісенсорного обстеження довкілля;
- вміти дотримуватися в усному мовленні та під час читання відповідних пауз та інтонацій;
- вміти брати активну участь у бесідах з однолітками;
- вміти самостійно контролювати власне мовлення.

1 клас (70 год.; 2 год. на тиждень)

К-сть годин	Тема заняття	Корекційно - розвиткова спрямованість	Вправи
2	Обстеження дітей	Корекція та розвиток просторових орієнтацій	
2	Вступне заняття. Слухання-розуміння усного мовлення	Збагачення словника словами-назвами предметів	Гра «Хто це? Що це?»
2	Сприймання на слух чужого мовлення, мовного матеріалу (звуків, звукосполучень, складів, слів)	Розвиток швидкого і точного сприймання усного мовлення	Гра «Відтвори звук»
2	Слухання-розуміння вказівок, завдань та інструкцій вчителя	Розвиток змістовного і логічного зв'язного мовлення	Гра «Мої перші завдання»
2	Правильна звуковимова та наголошування слів під час говоріння. Засоби виразності усного мовлення, сила наголосу. Темп мовлення	Виховання звукової культури мовлення	Гра «Загубилася перша буква»
2	Діалог. Формування ініціативних реплік під час діалогів	Розвиток в учнів діалогічного мовлення, культури спілкування	Склади діалог
2	Зв'язне висловлювання слів на основі випадку життя.	Формування логічної послідовності, побудови висловлювання	Склади власне висловлювання
2	Значення мови в житті людини	Виховання звукової культури мовлення	Гра «Впіймай звук»
2	Звуки мовні і немовні, їх порівняння і розрізнення	Розвиток мовленнєвої моторики	Правильно вимови звук
2	Звуки голосні і приголосні	Спостереження за роботою мовленнєвих органів під час вимови голосних і приголосних звуків	Гра «Загубився звук»
2	Смислорозрізнявальна роль звуків	Вдосконалення звукового і звукобуквенного аналізу слів	Гра «Допоможи назвам днів тижнів повернути літеру»
2	Приголосні, глухі і дзвінки (практичне ознайомлення)	Розвиток уміння розрізняти звуки. Правильно і чітко їх вимовляти	Гра «Розсипані букви»
2	Повторення за вчителем звуків, складів, речень	Збагачення словникового запасу учнів, розвиток слухової уваги та слухової пам'яті	Гра «Кожній букві своє місце»
2	Практичне розрізнення під час читання і письма голосних і приголосних звуків, букв	Розвиток уміння розрізняти звуки за звуковим складом, розвиток аналітико-синтетичної діяльності	Гра «У якому слові більше звуків»
2	Добір слів із даним звуком і визначення його місця у слові (на початку, в кінці)	Формування уміння розрізняти оптично схожі букви	Склади звукові моделі слів
2	Слово. Місце звука (букви) у слові	Розвиток навичок читання та переказу.	Перекажи улюблену казку

2	Українські загальноживані слова	Закріплення правильної української вимови слів	Гра «Правильно вимовляй»
2	Склад як частина слова. Наголос у слові	Розвиток самоконтролю власного мовлення. Вдосконалення навичок ставити наголос у словах	Гра «Вчимося ставити наголос»
2	Послідовний ряд звуків і складів у слові	Розвиток уміння розрізняти звуки	Гра «Скільки у слові звуків і букв?»
2	Речення. Загальне поняття про речення. Структура речення.	Розвиток аналітико-синтетичної діяльності, вміння розрізняти структуру речення	Гра «Допиши речення»
2	Смисловий зв'язок слів у реченні	Формування лексико-граматичної якості мовлення	Гра «Визнач початок і кінець кожного речення»
2	Речення з правильним порядком слів	Розвиток фонематичного сприйняття, розвиток полісенсорного сприйняття	Гра «З поданих слів склади речення»
2	Речення поширене, непоширене	Розвиток конкретизації уявлення про предмет, слово, його значення, формування зорових і чуттєвих образів на основі роботи зі схемами, моделями речень	Склади речення, розділ речення на слова
2	Правильна звуковимова та наголошування слів	Розвиток зв'язного мовлення. Формування уміння застосовувати набуті знання в нових ситуаціях	Правильно вимовляй слова
2	Формування реплік під час діалогів	Вдосконалення вміння формувати репліки діалогів	Гра «В гостях у іменинника»
2	Текст. Поділ зв'язного висловлювання на речення	Формування вміння відокремлювати речення	Гра «Пропущене речення»
2	Текст. Зміст, заголовок тексту, відповідність заголовка змісту тексту	Формування лінгвістичного поняття (текст, заголовок, інтонація речення). Розвиток лексико-граматичного аналізу	Гра «Деформований текст»
2	Розвиток навичок мовленнєвої діяльності	Вдосконалення вміння мовленнєвої діяльності під час вивчення теми	Склади свою власну розповідь
2	Українська народна творчість. Малі фольклорні жанри	Формування уміння слухати, сприймати, розуміти зв'язне і писемне мовлення	Гра «Склади свою власну казку»
2	Смислове розуміння слів у тексті. Цілісне сприймання розуміння тексту	Вдосконалення звукової культури усного мовлення, збагачення словникового запасу учнів	Гра «Впізнай незнайомі слова»
2	Аналіз тексту. Тема твору	Розвиток особливості сприймання теми твору	Гра «Визнач тему твору»
2	Розуміння запитань учителя до тексту твору	Розвиток процесу смислового аналізатору тексту під час його перечитування	Вікторина «Як я розумію зміст тексту»
2	Заголовок. Знаходження в тексті слів і речень про певні події, місце дії	Розвиток словникового запасу учнів, збагачення його образною та оцінною лексикою	Гра «Добери заголовок»
2	Розвиток творчої діяльності учнів. Усні розповіді, оповідання	Розвиток зв'язного мовлення учнів	Гра «Склади своє оповідання»

2	Повторення в кінці року	Вдосконалення навичок логічно мислити, послідовно переказувати почуте, побачене, прочитане. Спонування до вираження своїх вражень, почуттів від прослуханого, прочитаного твору. Розвиток самовираження у творчій діяльності на основі прочитаного.	Вікторина « Мої улюблені оповідання»
---	-------------------------	---	--------------------------------------

На кінець 1-го класу учні повинні:

- вміти висловлювати думки в усній та писемній формі;
- вчитися відповідати поширеними реченнями;
- правильно оформляти речення на письмі;
- збагачувати словниковий запас;
- розвивати культуру мовлення;
- узагальнювати та систематизувати знання про звуки букву, вміти ними оперувати;
- вміти викладати склади слів із літер;
- розуміти зміст прослуханого;
- вміти вести діалог;
- вдосконалювати вміння виділяти звуки в словах;
- складати слова зі складів;
- утворювати складні слова;
- вміти переказувати почуте, побачене, прочитане;
- брати активну участь у бесідах, спілкуванні з однолітками;
- самостійно контролювати власне мовлення;
- виховувати любов до рідної мови.

2 клас (70 год.; 2 год. на тиждень)

К-сть годин	Тема заняття	Корекційно - розвиткова спрямованість	Вправи
2	Обстеження дітей	Корекція та розвиток просторових орієнтацій	
2	Вступне заняття. Повторення засвоених звуків	Розвиток звуко-буквеного аналізу	Гра «Впізнай кількість звуків»
2	Правильна і чітка вимога вивчених звуків, розрізнення їх у словах	Досягнення чіткої артикуляції звуків, розвиток фонематичного слуху	Гра «Правильно і чітко вимовляй»
2	Речення. Слова як частина речення	Розвиток звуко-буквеного аналізу. Вдосконалення вміння розрізняти слова близькі за звуковим складом	Гра «Вчимося малювати словами» (опис іграшки)

2	Практичне розрізнення голосних і приголосних	Вдосконалення вимови слів відповідно до норм літературної мови	Вправа «Слова ввічливості»
2	Складання речень. Модель речення	Розвиток корекції правильної звуковимови	Складання казки «Нічна пригода»
2	Текст Фактичний зміст прослуханого тексту, послідовність дій	Розвиток навичок дотримання норм мовленнєвого етикету в усному і писемному мовленні	Відновлення тексту з деформованих речень
2	Розвиток діалогічного мовлення	Розвиток граматично та орфоепічно правильної організації усного мовлення	Складання тексту за початком
2	Розвиток усного монологічного мовлення (переказ, самостійне висловлювання)	Виховання правильної звуковимови. Розвиток виразності мовлення	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Текст. Поняття про текст як зв'язне висловлювання. Заголовок тексту	Розвиток культури спілкування, мовленнєвого етикету. Розвиток змістовного, зв'язного, усного та писемного мовлення. Виховання художнього смаку	Вчимося розповідати (побудова тексту розповіді)
2	Речення, поняття про речення як завершене висловлювання думки	Розвиток аналізуючого спостереження на матеріалі мовних одиниць	Складання казки с деформованих речень
2	Інтонаційне оформлення речень. Речення завершене і незавершене	Стимулювання учнів до активного мовлення повними завершеними фразами (реченнями)	Гра «Розсипане речення»
2	Твори усної народної творчості (загадки, прислів'я, приказки, казки)	Формування умінь слухати, сприймати й розуміти зв'язне мовлення	Складання загадки «Загадковий світ птахів»
2	Твори різних жанрів (оповідання, вірші)	Розвиток монологічного та діалогічного мовлення. Збагачення словникового запасу учнів	Вчимося розповідати (побудова тексту розповіді за опорними словами)
2	Слова. Тематичні групи слів. Їх групування за певними ознаками	Розвиток дії класифікації формування граматично правильного зв'язного мовлення	Вчимося малювати словами, опис тварини
2	Слова – назви предметів (Хто? Що?). Їх розподіл за певним лексичним значенням	Розвиток змістовного усного та писемного мовлення. Розвиток слухового сприйняття, корекція та вдосконалення звуковимови. Розвиток логічного мислення	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Слова, назви, ознак предметів (Який? Яка? Які? Яке?)	Розвиток узагальнюючій функції слова, збагачення активного словника словами – назвами ознак предметів, розвиток аналітико-синтетичної діяльності.	Гра «Добери ознаки предметів»
2	Групування слів за певними ознаками (колір, форма, розмір, матеріал)	Розвиток аналітико-синтетичної діяльності. Формування алгоритму дій порівняння предметів за певними ознаками	Гра «Впізнай предмети за їх ознаками»

2	Слова назви дій предметів (Що робити? Що зробити?)	Розвиток образного мислення і виразного усного мовлення. Уточнення правильного вживання назв дій предметів в усному мовленні	Гра «Впізнай предмети за їх діями»
2	Спільнокореневі слова. Корінь слова	Вдосконалення навичок визначати спільнокореневі слова на основі спостереження ряду слів. Розвиток вміння складати речення з різними спільнокореневими словами на основі розуміння їх лексичного значення	Вчимося виділяти корені у словах
2	Позначення звуків буквами	Розвиток слухової уваги мовного слуху	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Вимова і написання слів з ненаголошеними голосними	Вдосконалення звуковимови, правильного інтонування зв'язного мовлення, корекція і вдосконалення фонематичного сприймання	Гра «Правильно вимовляй слова»
2	Культура оформлення письмових робіт	Формування фонематичних уявлень, культури запису та оформлення письмових робіт	Оформлення письмової роботи
2	Читання напам'ять вивчених віршів	Розвиток слухової пам'яті, уважності, аналітико-синтетичної діяльності. Вміння декламувати вірші	Вірші напам'ять
2	Слухання – розуміння зв'язного мовлення	Формування та розвиток узагальненості сприймання. Розвиток змістовного і логічного зв'язного мовлення	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Практичне ознайомлення із засобами виразності усного мовлення (сила голосу, темп мовлення)	Формування чіткості та виразності усного мовлення	Вчимося читати виразно
2	Слухання-розуміння співрозмовника та відповіді на запитання, репліки діалогу,	Формування фонематичних уявлень, розвиток слухової пам'яті, вміння правильно будувати відповіді на запитання, добирати репліки діалогу	Склади власний діалог
2	Формування ініціативних реплік під час діалогу	Формування та розвиток швидкого і точного сприйняття усного мовлення. Розвиток уважності спостережливості, самостійного виконання усних і письмових завдань	Добери репліки до діалогу «Розмова по телефону»
2	Формування уявлень про мову як засіб спілкування між людьми, про існування різних мов	Розвиток аналітико-синтетичної діяльності, фонематичних уявлень. Розвиток самостійного зв'язного мовлення	Склади прислів'я про мову
2	Поняття про усне і писемне мовлення	Формування і розвиток в процесі аналізу та синтезу, досягнення правильної вимови звуків рідної мови, збагачення лексичного запасу учнів	Слухаємо, говоримо, переказуємо

2	Говоримо, записуємо, відповідаємо (відповіді на запитання)	Вдосконалення вміння відповідати на запитання. Формування та розвиток сигніфікативної функції мовлення	Гра «Добери правильну відповідь»
2	Речення і текст. Робота с деформованими реченнями	Формування змістовності, зв'язності писемного мовлення, його граматичної організації	Гра «Розсипане речення»
2	Текст. Будова тексту. (відновлення тексту з деформованих складових частин)	Вдосконалення знань про будову тексту. Розвиток мовленнєвої творчої активності. Формування навичок Вдосконалення текстів	Складання тексту - міркування
2	Вчимося розповідати (побудова тексту - розповіді)	Розвиток і вдосконалення уміння висловлюватися реченнями. Формування уміння розповідати	Написання переказу «Чому Оля не зірвала квітки?»
2	Повторення в кінці року	Розвиток уваги, слухової пам'яті. Вдосконалення фонематичних уявлень звукового аналізу слів, розвиток образного мислення, збагачення словникового запасу. Розвиток навичок послідовно формулювати думки і поєднувати їх у зв'язному викладі.	Твір на основі власних спостережень

На кінець 2-го класу учні повинні:

- вдосконалювати вміння ділити текст на речення;
- вміти завершувати речення;
- правильно ставити розділові знаки в кінці речень;
- збагачувати словниковий запас;
- розвивати мовлення, фонематичний слух, уяву;
- упорядковувати і записувати деформований текст;
- брати участь в діалозі на задану тему;
- змістовно, послідовно, виразно висловлюватися використовуючи вивчені тематичні групи слів і типи речень;
- виявляти творчу активність у самостійних висловлюваннях на близькі теми у різних видах творчих робіт;
- прагнути опанувати влучність і образність рідної мови;
- самостійно контролювати власне мовлення.

3 клас (70 год.; 2 год. на тиждень)

К-сть годин	Тема заняття	Корекційно - розвиткова спрямованість	Вправи
2	Обстеження дітей	Корекція та розвиток просторових орієнтацій	

1	Вступне заняття Сприймання на слух і розуміння усного мовлення	Вдосконалення слухового сприйняття	Розповіді учнів про літній відпочинок
2	Слухання, читання і розповідь казок	Формування змісту почутого і прочитаного	Українські народні казки
2	Складання словосполучень, речень, невеликих текстів	Розвиток умінь побудови речень	За прочитаними казками
1	Складання казок. Визначення дійових осіб	Розвиток усного мовлення	За прочитаними казками
2	Складання текстів. Визначення послідовності подій	Конкретизація уявлень про послідовність подій	Складання текстів за власними спостереженнями
1	Розвиток монологічного мовлення. Висловлювання. Тема і мета висловлювань	Розвиток умінь визначати тему і мету висловлювань	Використовування текстів підручника
2	Висловлювання в текстах різних типів	Формування граматично правильної побудови речень у висловлюваннях	Використання текстів підручника
2	Місце і час дії в текстах	Конкретизація уявлень про місце і послідовність подій	Використання текстів підручника
2	Оцінювання вчинків персонажів, фактів і подій	Розвиток оцінних суджень, висновків	Оповідання В.Сухомлинського
1	Переказ прослуханого тексту з опорою на поданий план	Формування усвідомлення і розуміння прослуханого	Детальний переказ оповідання за планом
1	Переказ прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення	Формування усвідомлення і розуміння прослуханого	Оповідання В.Сухомлинського
1	Переказ прослуханого тексту з опорою на подані слова	Вдосконалення умінь переказу почутого	Переказ стислий і вибірковий
1	Переказ прослуханого тексту з опорою на поданий початок і кінець	Вдосконалення умінь переказу почутого	Порівняй і доведи. Твір за початком і кінцем
1	Доповнити текст близькими словами до змісту	Розвиток творчого ставлення до почутого	Дидактична гра «Знайди слово»
1	Робота з деформованим текстом	Вдосконалення умінь користуватися допоміжним матеріалом	Відновлення тексту з деформованих речень
1	Діалог. Складання діалогу за малюнком, за допоміжним матеріалом	Формування доброзичливого ставлення до співрозмовника	Складання діалогу на тему «У магазині»
1	Складання діалогу за допомогою прочитаного або прослуханого	Розвиток пам'яті за допомогою прочитаного або прослуханого	Складання діалогу на тему «У бібліотеці»
1	Складання діалогу на основі бесіди, розмови	Розвиток творчого ставлення до мовлення власного та інших	Гра «Зустріч з другом»

2	Складання текстів розповідей, описів, міркувань	Розвиток причинно-наслідкового мислення під час складання текстів різних типів	Складання текстів на тему «Моя школа»
2	Складання текстів-описів за малюнком і серією малюнків	Розвиток мислення, спостережливості, зв'язного викладу думок	Складання текстів- описів «Розваги дітей»
1	Складання текстів-описів за опорними словами і словосполученнями	Розвиток точності вживання допоміжного матеріалу	Дидактична гра «Знайди слово»
1	Складання текстів-описів за поданим планом	Розвиток точності вживання допоміжного матеріалу	Вчимося малювати словами. Опис квітки
1	Робота з деформованим текстом	Вдосконалення умінь користуватися допоміжним матеріалом	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Складання інструкцій до написання оголошень, запрошень. Написання оголошень, запрошень	Вдосконалення умінь користуватися необхідною інформацією	Гра «Запрошую на свято»
2	Складання інструкцій до написання листів, телеграм. Написання листів, телеграм	Вдосконалення умінь користуватися необхідною інформацією	Гра «На пошті»
1	Упорядкування деформованих речень: вставляння пропущених слів, доповнення речень	Розвиток логічного мислення. Формування змістовності, зв'язності писемного мовлення, його граматичної організації	Редагування тексту складеного із допоміжного матеріалу
1	Утворення речень з опорою на подані слова	Збагачення словникового запасу, розвиток словесно логічного мислення	Гра «Словникова скринька»
1	Зв'язок слів у реченні. Упорядкування в реченні порядку слів	Розвиток точності вживання порядку слів, розвиток навичок групувань мовних одиниць	Складання загадок
1	Робота з деформованим текстом	Вдосконалення умінь користуватися допоміжним матеріалом	Редагування текстів
2	Розрізнення слів за питаннями, за родовими ознаками, числами (іменник)	Формування розуміння абстрактного значення загальних іменників	Гра «Словниковий кошик»
1	Пряме і переносне значення слів	Збагачення словникового запасу. Розвиток образного, усного і писемного мовлення	Гра «Словникова скринька»
2	Іменники-синоніми, антоніми, омоніми	Розвиток образного зв'язного, усного і писемного мовлення	Гра в слова «Словничок»
1	Багатозначні слова	Збагачення словникового запасу. Розвиток мовленнєвої і творчої активності	Гра «Словникова скринька»
2	Велика буква у власних іменниках	Формування орфографічних навичок	Гра «Країна географія»
1	Робота з деформованим текстом	Вдосконалення умінь користуватися допоміжним матеріалом	Гра «Розсипане речення»

2	Розрізнення слів за питаннями, за родовими ознаками, числами (прикметник)	Формування розуміння абстрактного значення прикметників. Формування умінь розрізняти і розуміти змістовні відтінки прикметників	Гра «Словниковий кошик»
1	Роль прикметників у реченні	Вдосконалення уявлень про якості і властивості предметів і речей, явищ природи	Описання пори року, використовуючи прикметники
1	Пряме і переносне значення слів	Формувати уміння розрізняти змістові відтінки слів, вжитих в різних текстах	Робота з тлумачним словником
2	Прикметники-синоніми, прикметники - антоніми	Розвиток образного зв'язного мовлення	Гра в слова «Словничок»
1	Поширення речень прикметниками	Розвиток інтересу до творчої мовленнєвої діяльності	Редагування тексту за допоміжним матеріалом
1	Робота над добором влучних слів для висловлювання думки	Розвиток спостережливості та уваги до художніх засобів виразності в текстах	Спостереження за вживанням художніх засобів
1	Робота з деформованим текстом	Вдосконалення умінь користуватися допоміжним матеріалом	Твір опис на основі власних спостережень «Калина під вікном»
2	Розрізнення слів за питаннями, часами, числами (дієслово)	Формування розуміння абстрактного значення дієслів	Гра «Словниковий кошик»
2	Роль дієслів у реченні	Формування граматично правильної побудови речень, розширення уявлень про різноманітність лексичного значення дієслів	Складання речень з вживанням дієслів у граматично правильній формі
2	Дієслова-синоніми, дієслова-антоніми	Розвиток образного зв'язного мовлення	Гра в слова «Словничок»
1	Утворення дієслів від різних частин мови	Збагачення словника учнів різними частинами мови, синонімами, антонімами	Робота з тлумачним словником
3	Використання різних частин мови в складаннях текстів описів, розповідей, міркувань	Розвиток змістовності, логічності, виразності, граматично правильної побудови прочитаного, почутого, побаченого	Складання текстів на основі прочитаного, почутого, побаченого
1	Повторення в кінці року	Збагачення словникового запасу	Гра «Словникова скринька»

На кінець 3-го класу учні повинні:

- продовжувати формувати поняття про речення за метою висловлювання та інтонацією;
- вміти складати загадки;
- збагачувати словниковий запас;

- формувати уміння складати розповідь за серією малюнків;
- вміти будувати причинно-наслідкові зв'язки;
- розвивати мовлення, увагу, пам'ять;
- розрізняти типи зв'язного мовлення: опис, розповідь, міркування;
- об'єднувати прості речення в складні за допомогою вчителя;
- писати переказ розповідного тексту з елементами опису або міркування;
- самостійно здійснювати процеси аналізу, порівняння, узагальнення;
- складати усне висловлювання;
- розрізняти вивчені частини мови за питанням і роллю в реченні;
- виховувати любов до рідної мови,
- самостійно контролювати власне мовлення.

4 клас (70 год.; 2 год. на тиждень)

К-сть годин	Тема заняття	Корекційно - розвиткова спрямованість	Вправи
2	Обстеження дітей	Корекція та розвиток просторових орієнтацій	
2	Вступне заняття. Слухання і розуміння художніх і навчальних текстів	Формування уваги до вивчення української мови як основного засобу спілкування і пізнання	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Текст, його типи і будова	Розвиток слухового сприймання для усвідомлення змісту почутого. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності	Творча робота над текстом «А мова - як море»
2	Види речень за метою висловлювання	Формування правописних навичок. Розвиток процесів аналізу і зіставлення мовних явищ	Гра «Говоримо – чуємо, читаємо – пишемо»
2	Слова – іменники, прикметники, дієслова	Підвищення пізнавальної активності та інтересу до засвоєння граматичних понять	Гра «Усне писемне мовлення»
2	Утворення різних частин мови	Формування правописних навичок, активізація словникового запасу учнів	Складання оповідання за поданою темою
2	Сприймання на слух рядків, складання зі звуків складів, сполучень слів, речень	Розвиток слухового сприйняття і словесно-логічного запам'ятовування	Склади власну розповідь
2	Співвіднесення прослуханих слів, словосполучень, речень з графічною схемою, малюнком	Розвиток навичок групування мовних одиниць за певною ознакою. Розвиток відчуття слова	Гра «Слово повідомляє, впливає, допомагає»
2	Розуміння інструкцій до навчальних або ігрових завдань	Розвиток словесно-логічного мислення усвідомленого розуміння фактичного змісту прослуханого	Склади інструкцію

2	Розуміння прослуханих текстів	Розвиток творчої уяви, словесно-логічного мислення	Складання тексту-опису за уявою
2	Розвиток діалогічного мовлення	Розвиток творчого ставлення до власного мовлення, мовлення інших осіб	Склади діалог
2	Переказування (переказ епізоду переглянутого фільму): а) за поданим початком; б) опорними словами; в) за поданим кінцем	Вдосконалення навичок відтворення змісту почутого і прочитаного, розвиток пам'яті запам'ятовування. Становлення самостійного зв'язного мовлення	Переказ епізоду фільму
2	Зв'язне висловлювання: а) висловлювання власної думки; б) зв'язне висловлювання; в) складання розповіді, опису, міркування	Вдосконалення оцінних суджень, узагальнення висновків. Розвиток елементарної, редагувальної діяльності	Вчимося добирати слова на задану тему. Опис снігура. Складання тексту-опису за аналогією. Читання текстів
2	Зв'язне висловлювання. Діалог	Розвиток уважності до висловлювань інших осіб, чуття мови, її стилістики, влучності та образності	Складання діалогу
2	Деформований текст. Робота з деформованим текстом	Закріплення навичок читання текстів різного комунікативного призначення	Гра «Розсипане речення»
2	Ділове мовлення (привітання, запрошення)	Розвиток діалогового мовлення умінь редагувати до опрацьовувати написане самим учнем, уважно ставитися до робіт інших учнів	Склади привітання, напиши запрошення
2	Текст. Розширення уявлень про текст, його будову, характерні ознаки текстів різного стилю (художніх, науково-популярних, ділових)	Розвиток мовленнєвої творчої активності, логічного мислення, формування навичок Вдосконалення текстів. Розширення уявлень про стилі різних текстів	Складання казки за серією малюнків та плану
2	Етичні норми мовлення. Розширення уявлень про культуру мовлення і культури спілкування	Розвиток правильного висловлювання власних думок, вражень, спостережень, життєвого досвіду	Складання інструкції спілкування
2	Переказ тексту розповіді та тексту опису	Розвиток усного і писемного зв'язного мовлення, стимулювання вільного викладання матеріалу	Вибірковий переказ
2	Побудова тексту - розповідей і описів	Вдосконалення змісту і форми власних текстів, відповідність наявності у текстах складових частин (зачину, основної частини, кінцівки)	Побудувати розповідь за поданим початком, основною частиною. кінцівкою
2	Побудова тексту - міркування	Дотримання правил грамотності письма, поділу тексту на абзаци	Скласти текст - міркування про вчинки людей, події в житті сім'ї

2	Діалогічне мовлення	Активізація ініціювання реплік під час діалогів	Складання діалогів
2	Іменники синоніми, іменники антоніми	Конкретизація уявлень про предмети, явища, процеси, дії	Гра «Добери синоніми та антоніми»
2	Пряме і переносне значення слів	Розвиток образного, усного і писемного мовлення	Гра «Добери слова с переносним значенням»
2	Прикметники синоніми, прикметники антоніми	Формування умінь розрізняти і розуміти змістовні відтінки слів у текстах різних жанрів	Творча робота «Добери до прикметників слова, близька та протилежні за значенням»
2	Деформований текст. Робота з деформованим текстом	Формування змістовності, зв'язності писемного мовлення, його граматичної організації	Відновити деформований текст
2	Повторення і узагальнення вивченого: види речень за метою висловлювання, головні і другорядні члени речення	Становлення монологічного та діалогічного мовлення. Розвиток самостійної мовленнєвої діяльності, лексичного значення слів	Визнач типи речень за метою висловлювання
2	Однорідні члени речення. Головні і другорядні. Однорідні члени речення	Розвиток інтонаційної виразності, читання і власного мовлення	Переказуємо детально (складання твору за серією малюнків)
2	Складне речення (складання простих речень, поширення простих речень)	Встановлення в учнів самостійної мовленнєвої діяльності, інтонуювання, різноманітність конструкцій	Побудувати складні речення за зразком, схемою, малюнком
2	Правописні навички	Формування правописних навичок, розвиток орфографічної пильності	Виконання письмових вправ за підручником відповідно до завдання
2	Дієслово. Повторення вивченого про дієслово	Закріплення уявлень про дієслово як повнозначну частину мови	Побудувати розповідь з дієсловами
2	Узагальнення і розширення уявлень про лексичне значення дієслів	Розширення уявлень про різноманітність дієслів, лексичне значення дієслів	Слухаємо, говоримо, переказуємо
2	Дієслово. Дієслова сприймання, мовлення, мислення, руху природних явищ	Закріплення уявлень про дієслово як повнозначну частину мови, що означає узагальнення поняття про дію як процес	Складання розповідей
2	Дієслова синоніми, дієслова антоніми	Розширення уявлень про різноманітність лексичного значення дієслів синонімів, дієслів антонімів. Збагачення словникового запасу. Розвиток усного та писемного мовлення	Робота з тлумачним словником
2	Повторення в кінці року	Становлення культури оформлення різних видів письмових робіт і самостійних завдань.	Редагуємо самі

На кінець 4-го класу учні повинні:

- вміти формувати уявлення про багатозначність слів;
- розширювати уявлення про значення слів і їх вживання;
- розвивати мовлення учнів;
- складати усне висловлювання;
- розрізняти вивчені частини мови, за питаннями і ролями в реченні;
- виділяти в реченні головні та другорядні види речення;
- писати переказ розповідного тексту з елементами опису, міркування, розповіді;
- самостійно здійснювати процеси аналізу, порівняння, узагальнення;
- орфоепічно правильно, змістовно, зв'язно і логічно послідовно висловлюватися українською мовою;
- мати достатній, активний запас слів, яким користуються в усному і писемному мовленні;
- виявляти самостійність у виконанні вправ творчих видів робіт, використання дидактичних матеріалів, новітніх інформаційних технологій;
- здійснювати адекватну самооцінку, толерантно оцінювати мовленнєву діяльність однокласників;
- виявляти творчий підхід до виконання завдань, ініціативу, комунікабельність.